C/2024/4067

12.7.2024.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par prasmju un talantu mobilitāti

(COM(2023) 715 final)

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido ES talantu fondu

(COM(2023) 716 final - 2023/0404 (COD))

Priekšlikums Padomes ieteikumam ""Eiropa kustībā" – mācību mobilitātes iespējas visiem"

(COM(2023) 719 final)

Komisijas ieteikums par trešo valstu piederīgo kvalifikācijas atzīšanu

(C(2023) 7700 final)

(C/2024/4067)

Ziņotāja: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Līdzziņotāja: **Mariya MINCHEVA**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Savienības Padome, 24.1.2024 Eiropas Komisija, 21.12.2023
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 165., 166. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa:	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.4.2024
Pieņemts plenārsesijā	25.4.2024
Plenārsesija Nr.	587
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	187/1/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzsver, ka darbaspēka un prasmju trūkums, ko izraisa dažādi faktori, tostarp demogrāfiskās problēmas un divējādā pārkārtošanās, rada nopietnas problēmas uzņēmumu darbībai un izaugsmei. Tas īpaši attiecas uz mazāk attīstītiem reģioniem ([1]). Ir ļoti svarīgi, lai ES talantu fonds būtu **praktisks, uzticams un viegli lietojams instruments**, kas ir **pievilcīgs darba ņēmējiem un darba devējiem** un atbalsta godīgu un ētisku **likumīgu darbaspēka migrāciju** uz Eiropas Savienību.

([1]) Talantu izmantošana ES reģionos: https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/harnessing-talents-eu-regions.

1.2. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis sadarbībā ar sociālajiem partneriem veikt efektīvus pasākumus, lai mazinātu darbaspēka trūkumu ES, un nodrošināt, ka aktīva darba tirgus politika atbalsta kvalitatīvas darbvietas un darbvietu radīšanu Eiropas Savienībā, un padarīt šīs darbvietas pievilcīgas visiem darba ņēmējiem, vienlaikus ņemot vērā ES rīcības plānu darbaspēka un prasmju trūkuma novēršanai. Darbaspēka trūkums konkrētās profesijās un to profesiju noteikšana, kurās trūkst darbaspēka, ir jāapspriež ar nozaru un valstu sociālajiem partneriem, ņemot vērā tādus aspektus kā prasmju un darba piemeklēšana, pienācīgs atalgojums, darba apstākļi un darba ņēmēju labbūtība, kā arī vienlīdzīga piekļuve profesionālajai attīstībai, jo tie ir būtiski faktori, kas palielina attiecīgo profesiju prestižu.

1.3. EESK norāda, ka tie trešo valstu valstspiederīgie, kas jau atrodas ES teritorijā un vēlas strādāt ES (patvēruma pieteikuma iesniedzēji, cilvēki bez darba atļaujas, cilvēki, kas ieceļojuši ES ģimenes atkalapvienošanās nolūkā), veido potenciālo darba ņēmēju kopumu, kurš netiek pietiekami izmantots, bet kurš var sekmēt darba tirgus vajadzību apmierināšanu. Šie cilvēki ir jāatbalsta, lai veicinātu viņu integrāciju darba tirgū.

1.4. EESK aicina dalībvalstis **nodrošināt, ka sabiedrība visās dalībvalstīs labvēlīgi attiecas pret strādājošiem migrantiem un bēgļiem**, un sadarboties ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai mainītu attieksmi pret likumīgu migrāciju un vēstījumu par to, ko galvenokārt izplata galēji labējās kustības, apturētu naidīgo attieksmi pret migrāciju un atzītu, ka likumīga migrācija var palīdzēt novērst darbaspēka trūkumu un reģionālās atšķirības.

1.5. EESK iesaka īstenot talantu fonda iniciatīvu kopā ar iniciatīvu par ES talantu izmantošanu Eiropas reģionos ([2]), lai profesijās, kurās trūkst darba ņēmēju, netiktu izraisīta intelektuālā darbaspēka emigrācija gan Eiropas Savienībā, gan uz trešām valstīm. Šajā ziņā noderīgs instruments var būt arī cirkulārā migrācija.

Priekšlikums regulai, ar ko izveido ES talantu fondu

1.6. EESK uzskata, ka ar ES talantu fondu būtu efektīvi un lietderīgi jāpapildina esošie ES un valstu instrumenti un prakse, lai palīdzētu trešo valstu valstspiederīgajiem atrast kvalitatīvas darbavietas Eiropas Savienībā un atbalstītu darba devēju centienus pieņemt darbā šos darba ņēmējus. Ar ES talantu fonda iniciatīvu būtu jānodrošina, ka migrējošiem darba ņēmējiem un ES darba devējiem tiek sniegta informācija par tiesību aktiem, kas jāievēro, kā arī par viņu tiesībām un pienākumiem, piemēram, noteikumiem par ietekmi, ja pēc īsāka laikposma tiek zaudēts darbs. Eiropas Komisijai sadarbībā ar Eiropas Darba iestādi būtu jānodrošina, ka tiek veikti atbilstoši pasākumi informācijas sniegšanai par šiem jautājumiem.

1.7. EESK uzsver, ka, izmantojot ES talantu fondu, būtu jāpalīdz atrast kvalitatīvu darbu, kas atbilst migrantu prasmēm un kompetencēm. Nebūtu jāuzskata, ka darba ņēmēji ir ES ekonomikas traucēkļi, bet pret viņiem jāizturas tāpat kā pret ES valstspiederīgajiem un jādod viņiem gan tādas pašas iespējas attīstīt karjeru un turpināt izglītību un apmācību, ja viņi to vēlas, gan arī iespēja turpināt dzīvi Eiropas Savienībā.

1.8. EESK norāda, ka vienotā ES tīmekļa vietnē, kas paredzēta darba ņēmējiem un darba devējiem, jāsniedz pārredzama un ticama informācija par piekļuvi darbvietām ES dalībvalstīs un par prasībām, tostarp kvalifikāciju atzīšanu. Jaunais "tīmekļa rīks", kas veltīts darbaspēka mobilitātei un ko izstrādā Eiropas Darba iestāde, būs digitāls instruments, kura mērķis būs konsolidēt valstu un ES līmeņa informācijas avotus, tostarp Eiropas Komisijas, ES aģentūru u. c. sniegto informāciju. Piemeklēšanas algoritmā nebūtu jāņem vērā personas dati, kas nav saistīti ar darbu, piemēram, vārds, uzvārds, vecums, dzimums, valstspiederība vai dzīvesvietas valsts. Uzņēmumiem, pieņemot darbā trešo valstu valstspiederīgos, ir jāspēj paļauties uz ES talantu fonda atbalstu.

([2]) COM(2023) 32 final.

1.9. EESK uzsver, ka, attīstot ES talantu fondu, būtu jābalstās uz darbu, kas saistīts ar **Vienotās atļaujas direktīvas** ([3]) **un Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvas** ([4]) pārskatīšanu, lai migrējošiem darba ņēmējiem nodrošinātu efektīvu un savlaicīgu piekļuvi darba un uzturēšanās atļaujām un lai Eiropas Savienībā nodrošinātu darba standartu izpildi. Dalībvalstis, kas piedalīsies talantu fondā, tiek arī mudinātas ievērot dalībvalstu un sociālo partneru priekšlikumus, kuri saskaņoti valsts un nozaru līmenī un iekļauti Komisijas ieteikumā par trešo valstu kvalifikāciju atzīšanu.

1.10. Atzinīgi vērtējot ierosinātās regulas noteikumus, EESK uzsver, ka īpaša uzmanība ir jāpievērš pret krāpšanu jutīgām nozarēm, kurās migrējošie darba ņēmēji ir īpaši neaizsargāti un pakļauti augstam darbaspēka ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas riskam.

1.11. EESK uzskata, ka būtu jāprecizē starpnieku un aģentūru loma, tostarp apakšlīgumu slēgšanā, jo pašlaik daudzi darba devēji to pakalpojumus izmanto valsts līmenī.

1.12. Iniciatīvai nevajadzētu radīt lielāku administratīvo slogu darba devējiem, kuri lūdz ES talantu fonda valsts kontaktpunktam dalībvalstī, kurā tie ir reģistrēti, pārsūtīt viņu vakances uz ES talantu fonda IT platformu. Vakanču pārsūtīšanai no valstu nodarbinātības dienestiem uz ES talantu fondu vajadzētu būt vienkāršai papildu funkcijai. Būtu jāapsver arī privāto nodarbinātības aģentūru iespējamā loma.

1.13. Būtu jānosaka, cik ilgi atkarībā no attiecīgā pārkāpuma smaguma darba devējiem tiek liegta piekļuve fondam, ja viņi nav izpildījuši savus pienākumus. Līdzīgi ierobežojumi būtu jāapsver attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri ļaunprātīgi izmanto tiesības likumīgi uzturēties un strādāt Eiropas Savienībā.

1.13.1. Demokrātiska pārvaldība ir būtiska, lai nodrošinātu, ka darbaspēka migrācijas politika un instrumenti tiek izstrādāti atbilstoši darba ņēmēju un darba devēju vajadzībām un ka viņi virza to pilnveidi. EESK atzinīgi vērtē to, ka īstenošanas vadības grupā būs Eiropas starpnozaru sociālie partneri. Iniciatīvai būtu jāmotivē dalībvalstis valsts līmeņa diskusijās un lēmumu pieņemšanā iesaistīt starpnozaru un nozaru līmeņa sociālos partnerus, kā arī attiecīgās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas strādā ar migrantiem un bēgļiem, un izglītības un apmācības jomas ieinteresētās personas, it īpaši, ja runa ir par to profesiju apzināšanu, kurās trūkst darbaspēka, kā arī periodiskas atgriezeniskās saites sniegšanu par talantu fonda darbības novērtējumu.

Komisijas ieteikums par trešo valstu piederīgo kvalifikācijas atzīšanu

1.14. EESK uzsvēra, ka jānovērtē un ātri jāvalidē trešo valstu darba ņēmēju prasmes un kompetences, lai nodrošinātu, ka viņu prasmes ir sertificētas un vajadzības gadījumā viņi var iegūt kvalifikāciju (piemēram, reglamentēto profesiju gadījumā). Procedūras būtu jāveido tā, lai pieteikuma iesniedzējiem samazinātu administratīvo pierādīšanas slogu, it īpaši situācijā, kad dokumenti var būt atstāti izcelsmes valstī vai pazaudēti migrācijas brauciena laikā.

1.14.1. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā iekļauto atgādinājumu dalībvalstīm, ka gadījumā, ja dažas dalībvalstis atzinušas, ka noteiktās profesijās trūkst darbaspēka ("prioritāras reglamentētas profesijas"), direktīvu par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu var piemērot arī trešo valstu valstspiederīgo kvalifikāciju un Eiropas Savienībā iegūtu kvalifikāciju atzīšanai. EESK aicina, vajadzības gadījumā izmantojot ātras un pārredzamas validācijas un atzīšanas procedūras, atbalstīt to personu piekļuvi, kuras ES dalībvalstīs vēlas strādāt **reglamentētās** profesijās. Tajā pašā laikā nosacījumi darbvietu un pakalpojumu kvalitātes nodrošināšanai ir saistīti ar kvalifikācijas un prasmju prasību īstenošanu. Tāpēc ir svarīgi, lai potenciālie darbinieki ievērotu dalībvalstu noteiktās minimālās kvalifikācijas prasības, kas jāizpilda, lai strādātu noteiktās reglamentētās profesijās, kurās trūkst darbaspēka.

1.14.2. EESK uzsver iespēju racionalizēt piekļuvi profesijām, vismaz deviņās valstīs vienojoties par kopīgām apmācības sistēmām. Tas ES līmenī var veicināt kvalifikāciju automātisku atzīšanu noteiktās reglamentētās profesijās. Tas var palīdzēt trešo valstu valstspiederīgajiem saskaņotāk piekļūt atzīšanas procesam visās ES dalībvalstīs.

([3]) COM(2022) 655 final.
([4]) COM(2022) 650 final.

1.15. EESK uzskata, ka ir svarīgi sniegt trešo valstu valstspiederīgajiem ticamu informāciju par to, kādas aģentūras, sociālie partneri un ieinteresētās personas var viņiem palīdzēt iesaistīties darba tirgū un iegūt kvalitatīvas darbvietas.

1.16. EESK norāda, ka, pieņemot darbā no trešām valstīm ieradušos speciālistus, kuru kvalifikācija **nav reglamentēta**, darba devējiem un valsts nodarbinātības dienestiem ir būtiska nozīme vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšanā, analizējot, vai trešo valstu valstspiederīgo mācību un darba pieredze ir saistīta ar attiecīgo veicamo darbu. Šajā gadījumā var piemērot viņu prasmju novērtējumu un pieeju "prasmes pirmajā vietā".

1.17. EESK aicina dalībvalstis, sniedzot trešo valstu valstspiederīgajiem atzīšanas un apmācības periodā pienācīgu atbalstu, nodrošināt taisnīgu piekļuvi **reglamentētām profesijām**. Dalībvalstīm jānodrošina, ka apmācība ir pieejama visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, nevis tikai tiem, kuru mērķis ir prioritāras reglamentētas profesijas, jo tiesības uz apmācību ir sociālas tiesības un ceļš uz kvalitatīvu nodarbinātību, karjeras attīstību un sociālo iekļaušanu.

Priekšlikums Padomes ieteikumam "Eiropa kustībā – mācību mobilitātes iespējas visiem "

1.18. EESK norāda, ka mācību mobilitātei Eiropas Savienībā vajadzētu būt vērstai uz to, lai pastiprinātu piederības sajūtu Eiropas Savienībai. EESK pauž nožēlu par to, ka tikai 15 % ES iedzīvotāju ir studējuši, piedalījušies apmācībā vai izgājuši praksi citā ES valstī, un uzsver, ka visiem apmācāmajiem un mācībspēkiem visās izglītības jomās un it īpaši profesionālās izglītības un apmācības (PIA) jomā vajadzētu būt vienlīdzīgākām iespējām piekļūt mobilitātei.

1.19. EESK aicina dalībvalstis nodrošināt publiskos ieguldījumus skolās un izglītības iestādēs, lai nodrošinātu to spēju sniegt kvalitatīvus un ticamus norādījumus un konsultācijas par mācību mobilitātes iespējām, kas atbalsta karjeras attīstību un mūžizglītību; šim pakalpojumiem jābūt brīvi ieejamiem, lai motivētu izglītojamos pieteikties mācību mobilitātei uz citu ES valsti. EESK mudina dalībvalstis izvirzīt prasību mācību mobilitātes koordinatoriem, kas darbojas izglītības un apmācības iestādēs, veidot pastāvīgu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām.

1.19.1. EESK aicina dalībvalstis nodrošināt skolotāju mācību mobilitāti, pārvarot ar skolotāju aizvietošanu un trūkumu saistītās problēmas. Lai varētu nodrošināt kvalitatīvu izglītību, jāuzlabo skolotāja profesijas prestižs, nodrošinot labus darba apstākļus, taisnīgu atalgojumu, piekļuvi kvalitatīvai sākotnējai izglītībai, pastāvīgu profesionālo izaugsmi un karjeras attīstību.

1.19.2. EESK aicina Komisiju nodrošināt atbilstīga finansējuma pieejamību, lai tas atbilstu reālajām izmaksām, kas izglītojamajiem, skolotājiem un pasniedzējiem rodas saistībā ar dalību *Erasmus* mobilitātē, un garantētu algu un citu pabalstu, tostarp pensiju, pārnesamību pieaugušajiem, kuri mācās, un skolotājiem, kas pastāvīgas profesionālās izaugsmes vārdā piedalās starptautiskajā mobilitātē. Būtiska nozīme ir sociālo partneru iesaistīšanai šā procesa uzraudzībā un lēmumu pieņemšanā par šo problēmu iespējamajiem risinājumiem.

1.20. EESK aicina Eiropas Komisiju atjaunot Eiropas sociālo partneru un attiecīgo ieinteresēto personu lomu *Erasmus+* komitejā, kas nosaka programmas *Erasmus+* ikgadējās prioritātes. EESK mudina dalībvalstis sadarbībā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un sociālajiem partneriem izstrādāt valsts rīcības plānus par šo iniciatīvu.

2. **Vispārīgas piezīmes**

2.1. Talantu mobilitātes pakete ietver vairākas politikas iniciatīvas, kas attiecas uz ES un trešo valstu valstspiederīgo mobilitāti un migrāciju izglītības un nodarbinātības nolūkos. Pakete ietekmēs valstu politiku, kas attiecas uz migrāciju, nodarbinātību, kvalifikācijām un starptautisko mobilitāti izglītības jomā, un ierosinās iespējamos risinājumus, kā būtu izstrādājamas darbības pašreizējos darbaspēka un prasmju trūkuma apstākļos.

2.2. Šajās dažādajās iniciatīvās, it īpaši saistībā ar trešo valstu valstspiederīgo migrāciju, cilvēktiesības ir jāuzskata par prioritāti, un tās jāatbalsta ar vienlīdzīgu attieksmi pret darba ņēmējiem un skaidriem darba tirgus mērķiem.

2.3. Daudzās profesijās, tostarp reglamentētajās profesijās, ES valstīs trūkst darbaspēka. Talantu mobilitātes sasaiste arī ar darba mobilitāti rada bažas par to, kā iniciatīvas izvairīsies no tā, ka profesijās, kurās trūkst darba ņēmēju, tiek izraisīta intelektuālā darbaspēka emigrācija — gan Eiropas Savienībā, gan pasaulē. Tāpēc pakete būtu jāstrādā kopā ar iniciatīvu par ES talantu izmantošanu Eiropas reģionos.

3. **Īpašas piezīmes**

3.1. *Priekšlikums regulai, ar ko izveido ES talantu fondu*

3.1.1. ES talantu fonds būs pirmais ES līmeņa **brīvprātīgs piemeklēšanas rīks** ieinteresētajām dalībvalstīm, un tas būs atvērts "zemas, vidējas un augstas kvalifikācijas darba meklētājiem". Savas vakances publicēt varēs tikai iesaistītajās dalībvalstīs reģistrēti darba devēji. Tas arī atbalstīs **talantu partnerības, kas uzsāktas ar Maroku, Tunisiju, Ēģipti, Pakistānu un Bangladešu**. Piemeklēšanas funkcija būtu jāstrukturē tā, lai tiktu norādīts uz darba ņēmēju un darba devēju atbilstību, proti, uz darba ņēmēja prasmju un kvalifikācijas atbilstību darba devēja vajadzībām.

3.1.2. Lai gan talantu fonds nenodrošina īpašas iespējas ieceļošanai Eiropas Savienībā, proti, iespējas iegūt darba un uzturēšanās atļauju, darba ņēmējiem, kas integrējas darba tirgū, vajadzētu būt pieejamām konsultācijām un atbalstam, kurš atvieglotu piekļuvi veselības aprūpei, mājokļiem un tālākizglītībai un apmācībai uzņēmējā dalībvalstī. Ir svarīgi arī, lai talantu fonds nodrošinātu, ka migrējošiem darba ņēmējiem un darba devējiem tiek sniegta informācija par tiesību aktiem, kas jāievēro, un par viņu tiesībām un pienākumiem. Eiropas Komisijai būtu jāstimulē kopīgu informēšanas standartu pieņemšana.

3.1.3. Attīstot ES talantu fondu, būtu jābalstās uz darbu, kas saistīts ar **Vienotās atļaujas direktīvas un Pastāvīgo iedzīvotāju direktīvas** pārskatīšanu, lai migrējošiem darba ņēmējiem nodrošinātu piekļuvi darba un uzturēšanās atļaujām un lai Eiropas Savienībā nodrošinātu darba standartu izpildi. Trešo valstu valstspiederīgie, kas jau atrodas ES teritorijā un vēlas strādāt Eiropas Savienībā (patvēruma pieteikuma iesniedzēji, cilvēki bez darba atļaujas, cilvēki, kuri ieceļojuši ES ģimenes atkalapvienošanās nolūkā), veido potenciālo darba ņēmēju kopumu, kas netiek pietiekami izmantots, bet kas var sekmēt darba tirgus vajadzību apmierināšanu.

3.1.4. Iniciatīvai jākļūst par uzticamu un stabilu rīku ar atjauninātiem profiliem, kas darba devējiem un darba ņēmējiem pieejami vismaz angļu valodā, atbalstot migrējošo darba ņēmēju piemeklēšanu darba iespējām Eiropas Savienībā. Tas ietver norādīšanu uz attiecīgām atbilsmēm, ņemot vērā prasmes un kvalifikācijas, kas darba meklētājam ir saistībā ar izsludināto vakanci. Tāpēc, veidojot šo rīku, vairāk pūļu jāvelta, lai atzītu arī ārvalstīs un/vai neformālās un ikdienējās mācīšanās vidē iegūtās kvalifikācijas un prasmes.

3.1.5. Īpaša uzmanība jāpievērš pret krāpšanu jutīgām nozarēm, kurās migrējošie darba ņēmēji ir īpaši neaizsargāti un pakļauti augstam darbaspēka ekspluatācijas un ļaunprātīgas izmantošanas riskam. Talantu fonds ir jāveido tā, lai nodrošinātu taisnīgus un ētiskus darbā pieņemšanas standartus, tostarp ļaunprātīgas prakses, darbā pieņemšanas maksas un atskaitījumu aizliegumus. Būtu jāprecizē starpnieku un aģentūru, tostarp apakšlīgumu, loma, jo pašlaik daudzi darba devēji to pakalpojumus izmanto valsts līmenī.

3.1.6. Demokrātiska pārvaldība ir būtiska, lai nodrošinātu, ka darbaspēka migrācijas politika un instrumenti tiek izstrādāti atbilstoši darba ņēmēju un darba devēju vajadzībām un ka viņi virza to pilnveidi. Īstenošanas vadības grupā būs iekļauti Eiropas starpnozaru sociālie partneri. Dalībvalstīm valsts līmeņa diskusijās un lemšanā ir jāiesaista sociālie partneri un attiecīgās ieinteresētās personas, it īpaši, ja runa ir par to profesiju apzināšanu, kurās trūkst darbaspēka, kā arī periodiskas atgriezeniskās saites sniegšanu par talantu fonda darbības novērtējumu.

3.1.7. Talantu fonda un talantu partnerību īstenošana ir atkarīga arī no tādiem darbaspēka migrācijas pārvaldības rīkiem kā divpusēji darbaspēka migrācijas nolīgumi un partnerības ar trešām valstīm. EESK uzsver, ka šīm partnerībām ir jānodrošina Eiropas Savienībā ieceļojošo migrējošo darba ņēmēju aizsardzība un tiesības, kā arī jānosaka darba devēju loma, kā noteikts ES darbaspēka migrācijas direktīvās.

3.1.8. Iniciatīvai nevajadzētu radīt lielāku administratīvo slogu darba devējiem, kuri lūdz ES talantu fonda valsts kontaktpunktam dalībvalstī, kurā tie ir reģistrēti, pārsūtīt viņu vakances uz ES talantu fonda IT platformu.

3.1.9. Gan talantu fondam, gan talantu partnerībai būtu jārisina jautājums par nepieciešamību nodrošināt pārredzamību un sniegt informāciju par spēkā esošajiem ES tiesību aktiem, kas nosaka atbildību par ceļa izdevumu segšanu un kvalitatīvu izmitināšanu, darba un arodbiedrību tiesības, sūdzību un tiesiskās aizsardzības mehānismus, un, ja iespējams, būtu jāiekļauj tulkošanas rīki, lai darba ņēmējiem viņu dzimtajā valodā sniegtu informāciju par attiecīgo darbu un par sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju sniegto atbalstu.

3.1.10. Būtu jānosaka, cik ilgi atkarībā no attiecīgā pārkāpuma smaguma darba devējam tiek liegta piekļuve ES talantu fondam, ja viņš nav izpildījis savus darba vai sociālajās tiesībās noteiktos pienākumus. Lai izvairītos no nelikumīgas prakses, līdzīgas sankcijas būtu jāparedz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuru atļaujas ir anulētas ieceļošanas prasību pārkāpumu dēļ.

3.1.11. Komisijas priekšlikumā norādīts, ka 1. pielikumā iekļauto sarakstu ar tām profesijām, kurās trūkst darbaspēka, var grozīt, ja to pieprasa ievērojams skaits dalībvalstu. Lai novērstu juridisko nenoteiktību saistībā ar profesijām, kurās trūkst darbaspēka, Komisija varētu sarakstu grozīt, ja to, piemēram, pieprasa divas dalībvalstis.

3.2. *Komisijas ieteikums par trešo valstu piederīgo kvalifikācijas atzīšanu*

3.2.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka ieteikumā ir ierosināti iespējamie risinājumi, lai, apstiprinot prasmes un kompetences un atzīstot trešo valstu valstspiederīgo kvalifikācijas, palīdzētu trešo valstu valstpiederīgajiem piekļūt nodarbinātībai, jo pretējā gadījumā tie ir praktiski šķēršļi, ar kuriem saskaras migrējošie darba ņēmēji. Procedūras būtu jāveido tā, lai pieteikuma iesniedzējiem samazinātu administratīvo pierādīšanas slogu, it īpaši situācijā, kad dokumenti var būt atstāti izcelsmes valstī vai pazaudēti migrācijas brauciena laikā.

3.2.2. Taisnīgai attieksmei darbā pieņemšanas procesā ir būtiska nozīme. Pieņemot darbā no trešām valstīm iebraukušus speciālistus, kuru kvalifikācija **nav reglamentēta**, darba devējiem un valsts nodarbinātības dienestiem ir būtiska nozīme vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšanā, analizējot, vai trešo valstu valstspiederīgo mācību un darba pieredze ir saistīta ar attiecīgo veicamo darbu. Šajā gadījumā var piemērot viņu prasmju novērtējumu un pieeju "prasmes pirmajā vietā". Vienlaikus EESK atzinīgi vērtē to, ka ieteikumā dalībvalstis tiek mudinātas apsvērt, vai un kā tiek veikti darba tirgus testi, lai padarītu tos pēc iespējas efektīvākus, tostarp izmantojot sociālā dialoga mehānismus.

3.2.3. **Prioritāro reglamentēto profesiju** pārstāvju kvalifikāciju taisnīga un ātra novērtēšana un atzīšana ir būtiska darba tirgus vajadzībām. Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka trešo valstu valstspiederīgajiem, kas vēlas strādāt prioritārā reglamentētā profesijā, atzīšanas un apmācības laikā tiek sniegts pienācīgs atbalsts un ka tiek novērstas tādas tendences kā pagaidu līgumi, zemāks statuss un zemāka alga. Apmācībai vajadzētu būt pieejamai visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, nevis tikai tiem, kuru mērķis ir prioritārās reglamentētās profesijas.

3.2.4. Būtiski ir nodrošināt labāku informācijas apmaiņu starp ES un trešām-valstīm par reglamentētajās profesijās vajadzīgajām kvalifikācijām, piemēram, izmantojot saziņu starp ministrijām un sociālajiem partneriem. EESK atzinīgi vērtē pamudinājumu motivēt dalībvalstis veidot sadarbību ar trešām valstīm, lai izprastu trešajās valstīs esošās kvalifikācijas sistēmas un prasības un izstrādātu salīdzināmības datubāzes. EESK norāda, ka tas ir būtiski, it īpaši attiecībā uz reglamentētajām profesijām, un darbs pie datubāzes būtu jāvada ministriju, sociālo partneru un ieinteresēto personu grupām, sadarbojoties Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras Konsultatīvajā grupā un apspriežoties ar Profesionālo kvalifikāciju atzīšanas komiteju.

3.2.5. Kvalifikāciju atzīšana ir jāvienkāršo un jāpadara pārredzama, un tai ir izšķiroša nozīme centienos mazināt nesaskaņas ES darba tirgū. Pieteikšanās process, kas paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK ([5]), pieteikumu iesniedzējiem var būt ne tikai laikietilpīgs un saspringts, bet tas var arī radīt izmaksas saistībā ar pieteikumu iesniegšanu un prasmju prasību izpildi, jo jāiziet apmācība, lai gan šajā laikposmā netiek garantēta ne algas kompensācija, ne bezdarbnieka pabalsti. EESK atzinīgi vērtē pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret darba ņēmējiem, aicinot dalībvalstis nodrošināt, ka trešo valstu valstspiederīgajiem ([6]) izmaksas, kas rodas, piesakoties uz kvalifikāciju atzīšanu, būtu vienādas ar ES pilsoņu izmaksām. Tajā pašā laikā trešo valstu valstspiederīgie, kas iesniedz pieteikumu, būtu jāinformē par to, kā viņi var pieteikties finansiālam un administratīvam atbalstam uzņēmējvalstī. Ja pieteikuma iesniedzējam ir augstāks kvalifikācijas un prasmju līmenis, nekā nepieciešams, lai piekļūtu reglamentētajai profesijai savā mītnes valstī, darba ņēmējam būtu jāsaņem atbalsts, lai nodrošinātu taisnīgu nodarbinātību atbilstoši viņa prasmju un kvalifikācijas līmenim.

3.3. *Priekšlikums Padomes ieteikumam "Eiropa kustībā – mācību mobilitātes iespējas visiem "*

3.3.1. EESK atzinīgi vērtē plašāku iespēju piedalīties mācību mobilitātes pieredzē, ko atbalsta programma "*Erasmus*". EESK norāda uz atzinumā "Izglītošana par Eiropas Savienību" ([7]) pausto nostāju, ka ES dzīvotspēja lielā mērā ir atkarīga no spēcīgas Eiropas identitātes un no iedzīvotāju identificēšanas ar ES; tā ieteica palielināt "*Erasmus+*" budžetu, lai stiprinātu piederības sajūtu Eiropas Savienībai, nodrošinot mācību mobilitāti visiem, it īpaši cilvēkiem ar dažādu sociālekonomisko izcelsmi. Tā aicināja visos turpmākajos *Erasmus* projektos uzsvaru likt uz mācīšanos par Eiropas Savienību, ES identitātes veidošanu un atbalstu paaudžu mācībām par ES, kā arī uz valodu apguvi un pilsonisko dialogu visām vecuma grupām, tostarp pieaugušajiem.

3.3.2. EESK atzinīgi vērtē jaunos nozaru kritērijus attiecībā uz dalību mācību mobilitātē. Tomēr jauno mērķu sasniegšanai trūkst attiecīga finansējuma. Daži no vērienīgākajiem mērķiem ir arī vājināti kritēriju ziņā (piemēram, augstākās izglītības mērķis kā tāds ir paaugstināts, bet mobilitāti var atzīt pat tad, ja tajā ir iegūti tikai trīs *ECTS* (Eiropas kredītpunktu pārnesumi), nevis 15, kā tas bija iepriekš). Tajā pašā laikā varētu noteikt arī kritērijus attiecībā uz pieaugušo izglītojamo mācību mobilitāti, lai viņi varētu piedalīties atzītā pastāvīgā profesionālajā attīstībā citā ES valstī. EESK atzinīgi vērtē pasākumus, kas veikti, lai ieviestu mācību mobilitātes veicinātājus, piemēram, koordinatorus, kontaktpunktus, vēstniekus un īpašus mācību mobilitātes informācijas centrus mācību mobilitātes jautājumos.

3.3.3. EESK norāda, ka Eiropas Savienībā mācību mobilitātes demokrātiska pārvaldība ir būtisks faktors, kas ietekmēs iniciatīvas mērķu sasniegšanu. EESK atzinīgi vērtē ierosinājumu "izveidot strukturālu sadarbību ar ieinteresētajām personām mācību mobilitātes jomā, lai īstenotu šo ieteikumu" un norāda, ka šādas mobilitātes īstenošanā izglītības iestādēm būtu jāsadarbojas ar tīkliem, kuriem ir speciālās zināšanas un pieredze mācību mobilitātes jomā.

3.3.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka iniciatīvas mērķis ir paplašināt skolotāju un pasniedzēju mācību mobilitāti. Atbalstu skolotāju mācību mobilitātei kavē daudzi šķēršļi, proti, integrētu mobilitātes periodu trūkums mācību programmās, dažādas mācību gada struktūras dalībvalstīs, valodu prasmju trūkums, skolotāju ģimenes pienākumi, kā arī grūtības atrast piemērotus aizstājošus skolotājus un pasniedzējus. Turklāt dalību iepriekšējās *Erasmus* apmaiņas programmās galvenokārt kavēja finanšu līdzekļu neatbilstība un "*Erasmus*" dotāciju nepietiekamība. Svarīgākais faktors ir tas, ka daudzās ES valstīs trūkst skolotāju; vienlīdzīgu piekļuvi mācību mobilitātei var panākt, nodrošinot, ka ir pietiekami daudz skolotāju, lai aizstātu tos, kuri piedalās mobilitātes programmās, un tas ir būtiski, lai nodrošinātu kvalitatīvu izglītību.

([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK (2005. gada 7. septembris) par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 255, 30.9.2005, p. 22).

([6]) Pēc 2022. gada aprīļa ieteikuma par kvalifikāciju atzīšanu personām, kas bēg no Ukrainas, dalībvalstis ir ieviesušas vairākas inovatīvas pieejas, lai atvieglotu pagaidu aizsardzības saņēmēju piekļuvi prasmju atzīšanai. Dažas no šīm pieejām ir uzskaitītas Komisijas novērtējumā par ieteikuma īstenošanu. Piemēram, Beļģija, Portugāle un Rumānija ir atbrīvojušas pagaidu aizsardzības saņēmējus no maksas par atzīšanas procesu. Lielākā daļa dalībvalstu iestāžu ir atzinušas arī alternatīvus pierādīšanas līdzekļus. Šādu praksi var atkārtot un izmantot plašāk.

([7]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Izglītošana par Eiropas Savienību"(Rumānijas prezidentvalsts pieprasīts izpētes atzinums) (OV C 228, 5.7.2019., 68. lpp).

Briselē, 2024. gada 25. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE